

ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНИХ УСТАНОВОК ДІВЧАТ ЧАЙЛДФРІ

Сучасне суспільство характеризується стрімкими трансформаціями в усіх своїх сферах, та у сімейній сфері зокрема. Структура та функції сучасної сім'ї помітно відрізняються від сімей не тільки XIX, але й XX століття. Якщо у XX столітті ми бачили руйнацію традиційної патріархальної родини, то XXI століття характеризується поступовою руйнацією нуклеарної сім'ї. Межі сім'ї поступово розмиваються. Також трансформації набуває ставлення до бездітності. Все більше людей дітородного віку вважають доцільним відмовитись від виконання батьківської функції.

Чайлдфрі (з англійської *childfree* – вільні від дітей) – відсутність дітей та свідоме небажання їх мати. При цьому мова іде не про тих людей, які свідомо відкладають народження дитини на потім та тих, хто не може мати дітей, а про тих, хто не бажає їх мати взагалі. Рух чайлдфрі у західних країнах з року в рік поширюється. Серед українців кількість тих, хто називає себе чайлдфрі теж зростає. Представники цієї течії створюють свої спільноти в інтернеті, спілкуючись на форумах та в блогах. Серед чайлдфрі є як одинокі люди, так і подружні пари.

Сьогодення європейської людини відрізняється безліччю відкритих можливостей. Суспільство прийшло до того, що людина повинна мати вибір. Особа вільна обирати професію, стиль життя, сексуальну орієнтацію, партнера, хобі, вільна бути дивною, приєднуватись то тієї чи іншої субкультури. Все це суспільство більш-менш дозволяє особистості. Але людина, а особливо жінка, яка заявляє оточуючим про своє небажання мати дитину, стикається з поширеним суспільним осудом. Адже, таких людей стає все більше, і вони створюють феномен, який ми і називаємо *childfree*. Спробуймо ж розібратись в цьому феномені.

Особистість, яка обирає добровільну бездітність має як усвідомлені, так і неусвідомлені мотиви такого вибору. Загалом, можна виділити наступні свідомі мотиви, які призводять людей до вибору добровільної бездітності:

1. Прагнення до економічно більш стабільного життя, яке не вимагає поступок у кар'єрі, витратах, тощо. Жінки-чайлдфрі, як правило, працюють, багато хто з них має успішну кар'єру. Дитина сприймається ними як завада успішній кар'єрі. Одночасно з цим, чайлдфрі, як жінки так і чоловіки, відмічають перевагу економії грошей на відсутності дітей та можливість

збудувати більш комфортний стиль життя, позбавлений батьківства. Це люди, які досягли певного рівня життя (багато хто з них не мав його у батьківській родині) та не бажає його втрачати або поступатись ним.

2. Прагнення витратити свій час на себе. Чайлдфрі розуміють, що при появі дитини треба виділяти на її виховання багато часу, який можна витратити на мандрівки, хобі, спілкування, саморозвиток, тощо.

3. Бажання створити сім'ю, у якій подружжя сконцентровані один на одному, збудовану більше на любові та бажанні бути разом, ніж на батьківських обов'язках.

4. Емоційні мотиви. Чайлдфрі мають різне емоційне ставлення до дітей – від ненависті та неприйняття, до загалом позитивного емоційного ставлення до чужих дітей. Загалом чайлдфрі позбавлені мотивації продовження роду як самоцілі та вважають її безглуздою.

5. Бажання уникнути родів як таких. Жінки чайлдфрі наголошують на тому, що народження дитини пов'язано із втратами у здоров'ї, значним погіршенням фізичної форми, тощо. Можливість вагітності часто викликає у них відразу, тривогу, страх та гнів.

Безумовно, існують і неусвідомлені мотиви та причини. Вивчати їх складніше, однак за подеякими висловленнями чайлдфрі можна припустити, що більшість їх мають психологічні дитячі травми. Досить часто це пережите «дитинство без дитинства» старших дітей (особливо дочок) у багатодітних родинах. Змушені батьками змалку вживатись в роль «господині дому та матусі» вони не прагнуть реалізувати батьківські функції у дорослому житті. Деякі чайлдфрі розповідають про емоційно несприятливі стосунки з батьками. Однак це питання докладно не вивчено жодним з дослідників. Систематичні дослідження психологічних аспектів феномену чайлдфрі відсутні. Ми вивчили сімейні установки дівчат-студенток, які планують в подальшому відмовитись від батьківства.

У дослідженні прийняли участь 130 студенток, із якими перед проходженням тестування було проведено бесіду на тему «Як я бачу своє майбутнє» та задано питання щодо майбутнього батьківства. Було відібрано 30 дівчат, які не планують реалізовувати себе в ролі матері та 40 дівчат, які планують в майбутньому мати дітей та для яких материнство є обов'язковою складовою майбутньої реалізації. Дівчата, які не мали чітко визначеної батьківської позиції щодо свого майбутнього, не були включені в досліджувану групу.

У якості психодіагностичного інструментарію було обрано методики «Опитувальник батьківських установок та реакцій» Т. Архиреевої та

«Опитувальник узгодженості сімейних цінностей та рольових установок в подружній парі» О.М. Волкової.

У ході проведеного дослідження було отримано наступні результати.

Дівчата, які бажають відмовитись від батьківства в майбутньому, мають певні установки щодо того, якими матерями вони могли б бути та в чому полягає батьківство взагалі. Їх батьківські установки суттєво відрізняються від установок дівчат, які в подальшому планують материнство.

Дівчата чайлдфрі мають досить суперечливі батьківські установки. З одного боку, вони вважають, що батьки повинні більше надавати дитині можливості висловити свої думки та почуття, менше обережати дитину від труднощів, давати їй більший простір для самостійності, надавати можливості для рівності батьків та дітей у дитячо-батьківських стосунках. Тобто, з одного боку, дівчата чайлдфрі мають навіть більш сприятливі, конструктивні установки, ніж дівчата, які планують мати дітей. Однак з іншого боку дівчата чайлдфрі мають більше страхів стосовно батьківства, їх внутрішня картина батьківства є більш похмурою та не сприятливою для розвитку особистості. Дівчата чайлдфрі бачать стосунки із дітьми менш товарицькими, більш «жертвовними», «мученицькими». Для дівчат-чайлдфрі батьківство – це відмова від своєї особистості, від планів, можливостей, реалізації, кар'єри, тощо. Батьківство для них – це важка ноша, яку батьки повинні нести в повній мірі, не покладаючись на сторонню допомогу.

Аналізуючі подружні установки дівчат чайлдфрі, ми бачимо, що дівчата-чайлдфрі більше приділяють увагу інтимно-сексуальним стосункам подружжя, та менше – господарству та вихованню дітей. Дівчата чайлдфрі не тільки самі не бажають приділяти увагу вихованню дітей, але й не чекають цього від партнера.

Дівчата чайлдфрі не очікують від партнера виконання обов'язків, які не планують виконувати самі – їх очікування та домагання рівноправні. Дівчата ж які вважають, що материнство – один з важливих елементів їх майбутнього мають такі установки щодо майбутніх подружніх стосунків, які більше відповідають гендерним стереотипам – жінка більше виконує господарську функцію, більше задіяна у вихованні дітей, є «сімейним психотерапевтом». Чоловік же відрізняється більшою зовнішньою привабливістю, соціальною активністю.

Таким чином, ми бачимо, що установки дівчат-чайлдфрі мають певні особливості, які можуть стати предметом психологічної корекції. Результати

нашого дослідження можуть бути покладені в основу розробки тренінгу батьківських установок молоді.

Література

1. Антонов А. И. Микросоциология семьи: Методология исследования структур и процессов / А. И. Антонов. - М.: NotaBene, 1998. - 360 с.
2. Волкова А. Н. Методические приемы диагностики супружеских отношений / А. Н. Волкова, Т. М. Трапезникова // Вопр. психологии. - 1985. - № 5. -С. 111-116.
3. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. - СПб.: Питер, 2010. - 512с.
4. Полежаев Д. В. Ментальность личности и внутренние механизмы динамики социальной направленности / Д. В. Полежаев // Теоретический философский журнал . - 2000. -№ 2. -С. 12-14.
5. Форотинська О.В. **Чайлдфрі – міфи і реальність / О.В. Форотинська** // «Я» «Сексуальні права та репродуктивна відповідальність». - № 27 (2011). – С. 15-21.

.